

РОЛЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація поряд з позитивними тенденціями пов'язаними з розширенням можливостей економічного, фінансового, технологічного та культурного розвитку цивілізація має низку таких негативних наслідків як контрабанда, «експорт революцій», міжнародний тероризм тощо. Вони становлять загрозу безпеці країн світу й вимагають активізації дій державних органів влади на забезпечення захисту національних інтересів. Одним з перших бар'єрів, які зустрічаються на шляху порушників законів честі й моралі, є митні органи. Саме роль і місце митних органів в боротьбі з організованою злочинністю в умовах глобалізації розкриваються в даній статті.

Ключові слова: митна служба, економічна безпека, національна безпека, контрабанда, тероризм, глобалізація.

Глобализация вместе с позитивными тенденциями, связанными с расширением возможностей экономического, финансового, технологического и культурного развития цивилизаций, имеет ряд таких негативных последствий, как контрабанда, «экспорт революций», международный терроризм и др. Они представляют угрозу безопасности стран мира и требуют активизации действий государственных органов власти относительно обеспечения национальных интересов. Одним из первых барьеров, которые встречаются на пути нарушителей законов чести и морали, являются таможенные органы. Именно роль и место таможенных органов в борьбе с организованной преступностью в условиях глобализации раскрываются в данной статье.

Ключевые слова: таможенная служба, экономическая безопасность, национальная безопасность, контрабанда, терроризм, глобализация.

Globalization together with the positive tendencies related to expansion of possibilities of economic, financial, technological and cultural development of civilizations has a row of such negative consequences, as contraband goods, «export of revolutions», international terrorism of and other They present threat of safety of the world countries and require activation of actions of public organs of power in relation to providing of national interests. One of the first barriers that meet there are custom authorities on the way of violators of laws of honour and moral. Exactly a role and place of custom authorities in a fight against the organized crime in the conditions of globalization open up in this article.

Key words: custom service, economic security, national safety, contraband goods, terrorism, globalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Час, коли війни велися заради захоплення територій з максимальною кількістю населення, що на ній проживає, минув. Військові конфлікти, що зараз відбуваються, в переважній своїй більшості спрямовані на встановлення контролю над територіями, що мають запаси стратегічної для їх країни покладів сировинних ресурсів, та знищення, або пригнічення економічного потенціалу розвинутих областей конкурентної держави. Але війна річ затратна і не завжди виправдовує витрати на її ведення. У глобальному

суспільстві, де на перший план виступили гроші, ведення будь-якої війни вимагає чіткого розрахунку коштів та ресурсів, що будуть витрачені на її проведення, та користь, яку планується отримати в наслідок військових дій. І тому військові війни поступово переросли у ідеологічні та економічні баталії у межах «холодної фінансової війни».

Економічні війни, експансії є набагато прибутковішими та менш затратними засобами впливу порівняно з військовим конфліктом. Даний конфлікт не знищує потенціал конкурента

(супротивника), а дає змогу повністю контролювати його діяльність та спрямовувати його на задоволення власних потреб в умовах дефіциту ресурсів, що з кожним роком все більш посилюється. Проте незважаючи на холодний характер цієї війни мають не менше, а інколи і більш руйнівні наслідки для економіки слабшої сторони, ніж військові напади. Яскравим прикладом успішного проведення економічної війни є розпад Радянського Союзу, коли не військова міць країни, а її економічний потенціал зіграв головну роль.

Як показує світовий досвід, забезпечення економічної безпеки – це, насамперед, гарантія незалежності країни, умова ефективності життєдіяльності суспільства. Одним з головних завдань економічної безпеки є збереження і зміцнення позиції країни у світовій економічній системі. У США, країнах Західної Європи, Японії розробляються і реалізуються концепції національної безпеки з урахуванням власних економічних інтересів. Постає ця проблема і перед новими пост-індустріальними країнами, і постсоціалістичними державами, і країнами СНД до яких належить і Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням з економічної безпеки в дослідженнях відомих науковців приділено достатньо уваги. Вони розкриваються у працях О. Бодрука, М. Єрмошенка, В. Манілова, В. Мунтіяна, Г. Пастернак-Таранушенка, Г. Ситника та інших фахівців. Ці вчені розглядають основи економічної безпеки держави і створюють підґрунтя для подальших досліджень у даній сфері. Наразі є цікаві напрацювання з питань митної безпеки та зростання її ролі в умовах глобалізації серед яких варто відзначити роботи Т. Єдинак, П. Пашка, Л. Письмаченко, Т. Тоцької. Проте в більшості публікацій не має чіткого визначення переліку економічних небезпек і загроз, аналізу чинників їх виникнення та напрямів рішення існуючих та виникаючих економічних проблем в умовах мінливого світу. Тому визначення зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці України, їх природи та особливостей розвитку на сьогодні є актуальним.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття особливостей та оцінка сучасного стану організації роботи митних органів України у напрямі боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, що забезпечує захист економічних інтересів держави в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Уже на початку 90-х років ХХ століття низка вчених з різних країн світу виступали з припущенням про те, що з поглибленням глобалізації *економічні аспекти безпеки* в значній мірі превалюватимуть над традиційними політичними і військовими аспектами [1; 3; 5; 6; 7; 8]. Зв'язок економіки з безпекою проявляється, насамперед, у взаємозв'язку економіки з військовою потужністю держави. Слабкий

економічний стан як причина загрози ззовні і, як внутрішня загроза сама по собі частіше використовується при дослідженні міжнародних економічних відносин стосовно країн, що розвиваються і країн третього світу.

Теоретичні викладки з визначення та тлумачення категорій «безпека», «загроза», «небезпека» «ризик», «виклик» у контексті національної безпеки досить докладно розглянуті у роботі Г. Ситника [7, с. 497]. Автор на прикладі подій пов'язаних з військовою безпекою дає своє розуміння та класифікацію даних понять, показує їх взаємозв'язок та взаємозалежність. Визначаючи основні категоріальні субстанції національної безпеки Г. Ситник наголошує на доцільності використання терміну «фактор», який «... завжди є причиною, рушійною силою будь якого процесу чи явища ... виступає як реалізовані причини, що вже існують у реальних явищах і процесах, з наявністю всіх необхідних для цього умов ... та потребує наукового дослідження і аналізу» [7, с. 498].

За останні двадцять років економічні злочини придбали міжнародний вимір, змінилася структура кримінальних організацій, які стали транснаціональними. Процеси глобалізації та інтеграції зумовили взаємозалежність між державами і народами, зростання кількості міжнародного пасажирського, товарного та інформаційного потоків, зникнення національних кордонів, глобалізація міжнародних фінансових мереж, зробили можливим здійснення законного і незаконного товарообігу, в тому числі наркотичних засобів, зброї, людей. За підрахунками ООН, в світі наркозалежними є 185 млн осіб, що складає 4,3 % населення світу від 15 років і старше. Згідно даних доповіді Управління з питань наркотиків і злочинності в 2010 році у всьому світі хоча б один раз заборонені речовини вживали близько 210 млн осіб, або 4,8 % населення у віці 15-64 років. Загальний показник поширеності споживання наркотиків, включаючи проблемне споживання наркотиків (0,6 % населення у віці 15-64 років), залишався стабільним [2]. Інститут з дослідження міжнародної злочинності при ООН оцінює щорічний дохід міжнародних злочинних організацій, що отримується тільки від контрабанди жінок і дітей, приблизно в 7 млрд дол [3, с. 333].

Таким чином, процвітання транснаціональних кримінальних організацій ставить під загрозу ефективність колективних спроб держав забезпечити не тільки національну, але також і міжнародну безпеку.

Економічна ситуація, що склалася в Україні за останні роки, і особливо на сучасному етапі її розвитку, дозволяють нам виділити основні фактори (рис. 1), що представляють реальну загрозу економічній безпеці країни і вимагають прийняття на державному рівні кардинальних рішень направлених на їх усунення.

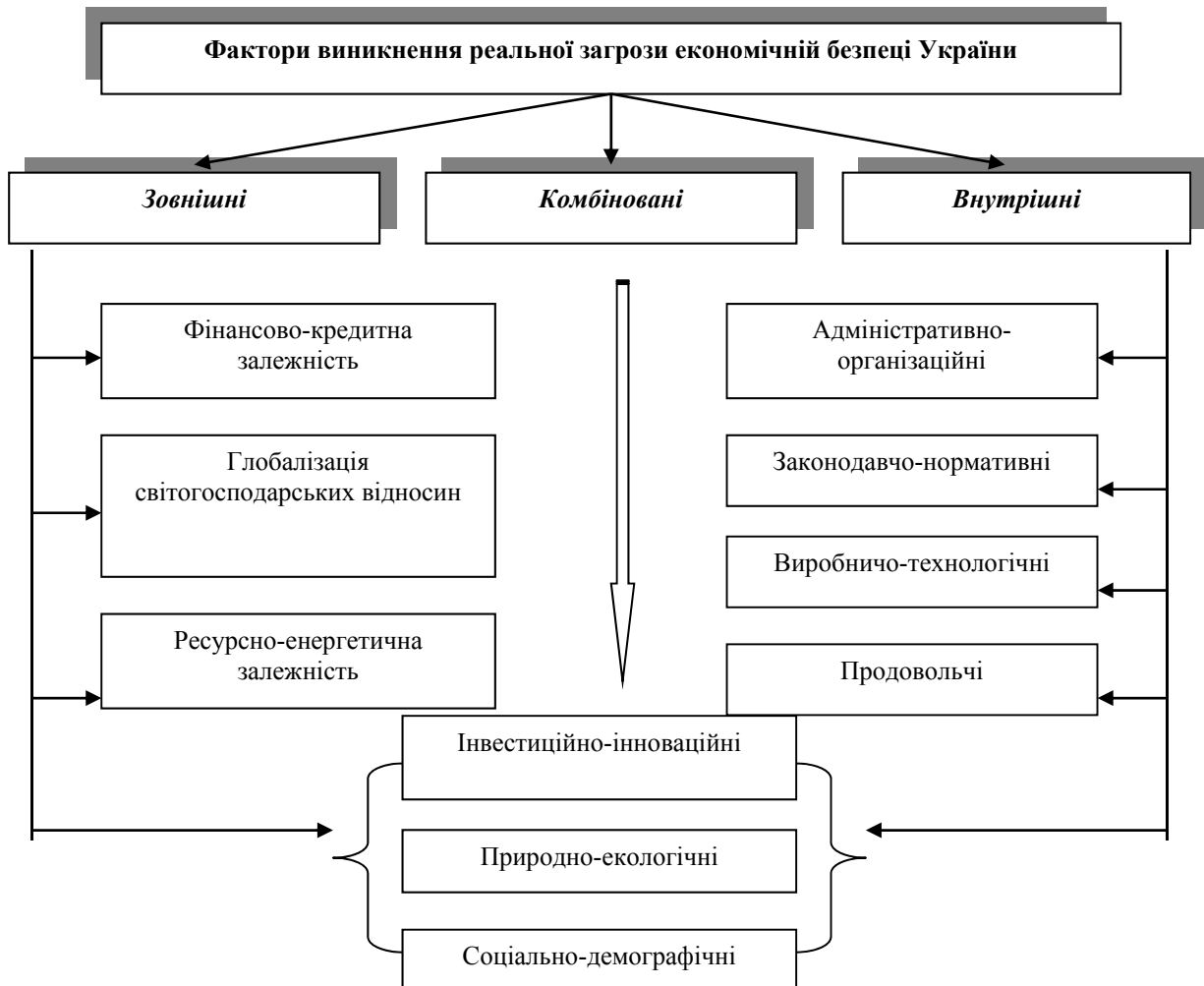

Рис. 1. Основні чинники виникнення загроз економічній безпеці держави

На сьогодні найбільш необхідним і суттєвим є аналіз впливу зовнішніх факторів на стан економічної безпеки та виявлення причин виникнення реальної небезпеки економічному розвитку країни. Тому на факторах зовнішніх загроз: фінансово-кредитної залежності, глобалізації економіки та ресурсно-енергетичної залежності й чинників, що спричинили їх виникнення зупинимося більш докладно.

Надмірна залежність економік різних країн від іноземного капіталу, глобальне зростання нестійкості (змінності, непередбачуваності) світової фінансової системи, зростання інтенсивності трансакцій, високий ступінь мобільності та взаємозв'язку фінансових ринків на базі новітніх інформаційних технологій та неспроможність сучасних фінансових інститутів ефективно їх контролювати, посилення процесів глобалізації та конкуренції між державами в економічній сфері, використання потужними економічними суб'єктами агресивних стратегій завоювання світового економічного простору, тінізація світової економічної системи (вплив капіталу, прокручування різних фінансових афер) загострюють увагу на проблемі глобалізації світогосподарських відносин.

І в цьому зв'язку перед митними органами світу постає низка нових невідкладних завдань.

Українські митники виконують далеко не останню роль у зборі необхідної інформації та налагодженні як двостороннього, так і міжнародного співробітництва в цілях боротьби з контрабандою зброї, наркотиків, людей, викорінення міжнародного тероризму, і рішення проблем, що стоять в цій галузі перед сучасним людством.

Діяльність митної служби України в частині захисту економічних інтересів держави свідчить, що однією із значних загроз, за своїми масштабами, обсягами та наслідками, є контрабанда [4]. Останнім часом контрабанда переміщується у сферу кримінальної діяльності різноманітних угруповань, координація якої, особливо в сфері наркобізнесу, відбувається на глобальному рівні.

На сьогодні можна констатувати, що контрабанда – це загроза національній та міжнародній безпеці, яка втілюється в її основних рисах та характері і наслідках прояву, а саме:

- контрабанда є одним з видів транснаціональної організованої злочинності;
- високий рівень контрабанди як форми організованої злочинності створює атмосферу суспільної недовіри до урядів та державних установ;
- існування контрабанди уповільнює процес розвитку правової ринкової економіки;

– суспільна небезпека контрабанди полягає в тому, що при незаконному переміщенні через митний кордон товарів та предметів порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– контрабанда тісно пов'язана з іншими видами злочинності (зокрема, з хабарництвом і корумпованістю державних чиновників, тероризмом і відмиванням грошей);

– контрабанда сприяє незаконному обігу в Україні та світі наркотичних засобів, психотропних речовин, завдає шкоди здоров'ю людей, а також відносинам співпраці держав у боротьбі з міжнародним наркобізнесом;

– контрабанда зброї є однією з особливо небезпечних її видів, неконтрольоване поширення й нагромадження зброї призводить до дестабілізації політичної ситуації в світі;

– особливості й безпеки контрабанди ядерних матеріалів обумовлюють важливість захисту безпеки ядерних об'єктів.

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил є одним з основних завдань Державної митної служби України, в рамках виконання якого здійснюється численна кількість заходів в межах компетенції митників з метою якомога значної мінімізації наслідків цієї загрози для держави.

Так, за підсумками роботи митних органів за 2011 рік було порушено 390 кримінальних справ про контрабанду. Вартість товарів та транспортних засобів, які були незаконно переміщені через митний кордон України склала 538,5 млн грн, з них на промислові товари припадає до 42 %, наркотичні засоби – 29 %, транспортні засоби – 10 %. Крім того за цей період митними органами заведено більше 28 тисяч справ про порушення митних правил на суму 2,2 млрд грн. Із вказаної кількості справ реально вилучено предметів правопорушення на суму 1,3 млрд грн, розглянуто митними органами 4876 справ та застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу на суму 5,5 млн грн. Стягнуто та перераховано до Державного бюджету 3,5 млн грн [4, с. 27].

Одним з ключових напрямів боротьби з контрабандою в Україні є створення єдиного інформаційного простору. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» та Постанови Кабінету Міністрів України від 10.12.03 № 1896 «Про Єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму» розроблено ескізний і робочий проекти Єдиної інформаційної системи, введено зазначену систему в дослідну експлуатацію та розпочато поетапне впровадження системи в промислову експлуатацію.

На виконання Указів Президента України від 18.01.01 № 22 «Про заходи щодо посилення боротьби з незаконною міграцією», від 09.02.04

№ 175 «Про систему заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам корупції» створюється автоматизована інформаційна система перетину державного кордону України і банк даних міжвідомчого користування.

З метою впровадження автоматизованого ведення баз даних інформації про контрабанду та порушення митних правил у центральній базі даних Держмитслужби та надання можливості отримання актуалізованої статистичної звітності наказом Держмитслужби від 28.03.01 № 217 введено в дослідну експлуатацію I чергу Програмно-інформаційний комплекс «Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил».

У Держмитслужбі функціонує Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС) як сукупність окремих автоматизованих інформаційних систем різного функціонального призначення, об'єднаних за допомогою телекомунікаційних мереж і безліч інформаційних об'єктів, якими обробляється. ЄАІС Держмитслужби містить в собі засоби для накопичення, обробки, зберігання та передачі даних, необхідні для діяльності митних органів.

У напрямі покращення стану інформаційного забезпечення митних органів розпочато масштабний процес реформування. Так, створена Регіональна інформаційна митниця (наказ Держмитслужби від 06.10.06 № 845), однією з головних завдань якої є створення «електронної митниці».

Відповідно до змісту ст. 563-565 Митного кодексу України від 13.03.2012 № 4495 та Положення про Державну митну службу України (Указ Президента України від 24.08.2000 № 1022) одним з основних завдань, покладених на Держмитслужбу України, є розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи. Держмитслужба представляє Україну у Всесвітній митній організації, інших міжнародних митних організаціях, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Договірно-правова база міжнародного митного співробітництва Держмитслужби України регулює різноманітні аспекти співробітництва та включає в себе: міжнародні конвенції з митних питань; міждержавні угоди про взаємну допомогу в митних справах; угоди міжвідомчого характеру (у формі протоколів) про співробітництво у певних сферах митної справи.

На разі Держмитслужбою України укладено більше 40 двосторонніх міждержавних угод про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах, а також понад 70 міжвідомчих угод про співробітництво між митними адміністраціями. В рамках співробітництва з митними адміністраціями зарубіжних країн з метою попередження, припинення та розслідування випадків контрабанди та порушень митного законодавства Державна митна служба України здійснює обмін інформацією на підставі міждержавних угод і міжвідомчих протоколів. На сьогодні здійснюється обмін

інформацією з митними адміністраціями майже 70 країн світу.

З метою реалізації євроінтеграційного курсу Держмитслужба України бере активну участь у виконанні положень базових документів щодо співробітництва між Україною та ЄС, зокрема положень Плану дій Україна – ЄС, документальному та технічному забезпеченні засідань органів, створених на виконання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та їх державами-членами: Ради та Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС (зокрема, Держмитслужба координує роботу Української частини Підкомітету № 5 «Митне та транскордонне співробітництво» Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС).

Виходячи з досвіду роботи митної служби України, а також з урахуванням сучасних тенденцій функціонування світового співтовариства, які поставили низку нових завдань перед митною службою України, виникла нагальна потреба в проведенні модернізації її діяльності та реформуванні її структури.

Реформування структури спрямоване на покращення керованості й контрольованості митних органів та їх діяльності, посилення протидії порушникам митного законодавства. У результаті реформування структури, яке вже завершується, система управління діяльністю митної служби стане багаторівневою, матиме змогу оперативно реагувати на регіональні особливості та при цьому залишатися простою, гнучкою і контрольованою по вертикалі на всіх рівнях.

На рівні оперативної діяльності буде забезпечено автономне виконання митними органами функцій із застосування в межах визначених повноважень законодавства з питань митної справи та контролю за його дотриманням при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України або розпорядження ними, з одночасним дотриманням однаковості застосування положень нормативно-правових актів при здійсненні митних процедур. При цьому з боку вищестоящих органів забезпечуватися якісний контроль за виконанням функцій, покладених на митні органи, оцінка ефективності прийнятих управлінських рішень, а також оперативне реагування на отримані результати.

Крім того, для підвищення ефективності діяльності митної служби України необхідна система стратегічного планування у сфері національної безпеки, яка повинна базуватися на трьох взаємопов'язаних елементах:

- аналіз видів потенційних та реальних загроз національній безпеці України в залежності від сфери та сили їх прояву, та визначення способів їх нейтралізації;
- визначення реальної спроможності (кадрової, технічної, технологічної, ресурсно-фінансової) митної служби України щодо виявлення, розпізна-

вання та нейтралізації таких загроз, втілених у конкретних транспортних засобах та предметах, які є об'єктами контролю з боку митних органів;

- аналіз результатів діяльності з виявлення, розпізнавання та нейтралізації таких загроз.

На основі аналізу наявної ситуації і перспектив розвитку митної служби України можна підсумувати.

Місце митної служби в моделі сектору національної та міжнародної безпеки визначається безсумнівними особливостями щодо виявлення носіїв реальних або потенційних загроз для об'єктів безпеки – людини і громадянина, суспільства і держави. Для митної служби України такими носіями є транспортні засоби та предмети, що переміщуються, вже переміщені або щодо яких є наміри переміщення через митний кордон країни. Контроль за переміщенням таких носіїв або розпорядженням ними і визначає межі компетенції митної служби в загальній моделі сектору безпеки.

Головним завданням митної служби в секторі безпеки є виявлення, розпізнавання та нейтралізація загроз, носіями яких є транспортні засоби та предмети. Такі виявлення, розпізнавання та нейтралізація здійснюються митною службою в рамках виконання правозастосовної та правоохоронної функцій.

Враховуючи традиційне місце митних служб світу у національних системах державних органів, визначаються два різновиди діяльності, щодо яких світовою практикою встановлюються певні стандарти.

Перший з них – діяльність із застосування встановлених державами митних правил та процедур у транспортних засобах та вантажів, які переміщуються законно. Визнаним міжнародним стандартом організації такої діяльності є Міжнародна конвенція зі спрощення та гармонізації митних процедур (Кіотська конвенція, 1999), до якої 15 червня 2011 приєдналася і Україна. Зовсім новим для світової практики стандартом взаємодії митних служб та учасників міжнародної торгівлі є прийняті Всесвітньою Митною Організацією у 2005 році Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі. На досягнення вимог, встановлених цими документами, вже сьогодні спрямована діяльність митної служби України.

Другий – діяльність, пов'язана з протидією порушенням встановлених державами митних правил та процедур. Така діяльність митних служб на світовому рівні побудована на їх безпосередній взаємодії (інформаційний обмін, правова допомога), що і закріплено в основних міжнародних документах, що регламентують цю діяльність. Такими документами, зокрема, є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу в запобіганні, розслідуванні та припиненні митних правопорушень (Найробійська Конвенція) та Конвенція про адміністративну допомогу у сфері митних відносин (Йоганнесбургська Конвенція). Одним з головних ознак митної служби України, що визначають відповідність її діяльності

визнаним міжнародним стандартам, є відсутність (сьогоднішній стан) або наявність визначеного законодавством права на здійснення оперативно-розшукової діяльності.

З урахуванням викладеного, одним з пріоритетних на сьогодні завдань Державної митної служби України є імплементація міжнародних стандартів у галузі митної справи та впровадження їх у практичну діяльність митних органів. При цьому ключовим аспектом в цьому ракурсі виступає оперативне, якісне та збалансоване досягнення в рамках діяльності митної служби двох міжнародних вимог: спрощення митних процедур з одночасним забезпеченням національної безпеки України в умовах, коли обсяги та наслідки загроз вже мають глобальні масштаби та становлять значну небезпеку для суверенної держави з власними національними інтересами.

Вищезазначене безумовно не вичерпує всього різноманіття піднятих проблем і швидше свідчить про наступне.

Світове співтовариство в світлі активізації глобальних зрушень потребує формування нових підходів до діагностування, оцінювання, послідовного вирішення назрілих проблем. А це передбачає глибинне освоєння методології модернізованого системного аналізу та адаптації його інструментарію [5], в тому числі при оцінці митних ризиків та визначенні державних механізмів регулювання та контролю ЗЕД. При цьому кожна, особливо посткомуністична, країна має свою національну, географічну, національно-культурну і релігійну специфіку, які повинні враховуватися при організації митної справи.

Висновки. Успіх митної діяльності в царині забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації може бути досягнутий при дотриманні наступних обов'язкових умов.

По-перше, саме державні митні інститути, інструменти і механізми профілактики та попередження тероризму та його матеріальної основи повинні бути розвинені на необхідно-достатньому рівні і з урахуванням попередження на здатність адекватного розгляду можливих загроз. Тут принципову роль відіграють митні органи національних держав і міжнародні інституції та організації, покликані об'єднувати зусилля кожної суверенної країни.

По-друге, специфіка національних митних органів, які від імені й під егідою держав

вирішують комплексні завдання в контексті даної теми повинна проявлятися в першу чергу в здатності до адекватного поєднання аналітичної компетенції з організаційною та внесення виваженої раціональності у процеси і результати діяльності.

По-третє, реальна реалізація принципу «економіка і закон» у загальнодержавній і безпосередньо митної діяльності більшості всіх посткомуністичних країн істотно залежить від якості саме національного, а не нав'язаного ззовні, вибору кожної країни, ступеня зрілості національної ідеї, і найголовніше – виважено-продуманих граней або масштабів лібералізму у внутрішній та зовнішньоекономічній діяльності.

Варто також особливо підкреслити, що промислово розвинені країни Західної Європи, що мають сьогодні реальний соціально-орієнтований ринок і зрілу демократію, як правило, поступово – еволюційно і без значних втрат частково послабили державні механізми, інститути та організації з регулювання всіх видів економіко-господарської діяльності через наявність розвинених в цих країнах інституційно-ліберальних систем із законним мотиваційним, правовим, інвестиційним, банківським, кредитним, податковим, митним полем. Іншими словами, саме поступово-еволюційно, з урахуванням специфіки національних моделей в цих країнах сформувалися умови і фактори необхідної й достатньої законослухняності, що є орієнтованим не тільки на офіційні обмеження, а й на традиції, національну свідомість, релігійні норми і т. д. Підкреслимо, що певною інституційною базою такого стану справ в Європі послужили європейський прагматизм, пуританська етика, європейський гуманізм, субординовані більш ніж 250-річним відрізком часу в національній та міжнародній історії цих країн.

Відзначене є особливо важливим в умовах розвитку глобалізаційних процесів і з метою осмислення межі адаптації чужого досвіду до національних реалій нашої країни, і з метою посилення фундаментальних та прикладних наукових досліджень й практичних дій з підвищення інституційної спроможності митних органів забезпечувати відстоювання економічної безпеки країни, в тому числі і в аспекті попередження будь-яких проявів підготовки терористичних актів та інших незаконних дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и ее геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М. : Международные отношения, 2005. – 256 с.
2. Всемирный доклад о наркотиках [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org.ua/ua/publications-and-reports/global-publications>.
3. Гулиев А. Д. Международно-правовой контекст внешних сношений в условиях глобализации : [монография] / А. Д. Гулиев. – К. : Изд-во Нац. авиац. ун-та, 2011. – 464 с.
4. Державна митна служба України: чесність, відданість ефективність // Підсумки роботи за 2011 рік. – К. : Вид-во Держмитслужби України, 2012. – 36 с.
5. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : [монографія] / П. В. Пашко. – Одеса : АТ ПЛАСКЕ, 2009. – 628 с.

6. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю України: механізми регулювання і контролю : [монографія] / Л. М. Письмаченко. – Донецьк : Вид-во «Юго-Восток», 2008. – 366 с.
7. Ситник Г. Оцінка небезпек щодо реалізації національних інтересів у процесі державного управління / Г. Ситник // Вісник Національної академії державного управління при президентіві України. – 2005. – № 2 – С. 495–503.
8. Цивилизационная структура современного мира / под ред. Ю. Н. Пахомова, Ю. В. Павленко. – К. : Наукова думка, 2008. – 640 с. – Книга II.

Рецензенти: Корецький М. Х., д. держ. упр, професор;
Ємельянов В. М., к. т. н., доцент.

© Івашова Л. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії: 06.04.2012 р.

ІВАШОВА Людмила Миколаївна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державної служби та митної справи, Академія митної служби України (м. Дніпропетровськ).

Коло наукових інтересів: державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, державний фінансовий контроль, контролінг.